

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. ОЛЕСЯ ГОНЧАРА
Геолого-географічний факультет
Кафедра фізичної та економічної географії

«Затверджую»

Ректор Дніпропетровського національного
університету імені Олесь Гончара

д.ф.-мат.н., проф.

член-кореспондент НАН України

 М.В. Поляков

«Узгоджено»

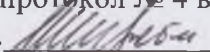
Проректор з науково-педагогічної
роботи

к.ф.-мат.н., доц.

 С.О. Чернецький

1.02.2016

**ПРОГРАМА ДОДАТКОВОГО ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
ДЛЯ ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОГО
РІВНЯ СПЕЦІАЛІСТ ТА РІВНЯ МАГІСТР
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 10 «ПРИРОДНИЧІ НАУКИ»,
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 103 «НАУКИ ПРО ЗЕМЛЮ»
ОПП «ГЕОГРАФІЯ»**

Розглянуто та схвалено
на засідання Вченої Ради
геолого-географічного факультету
протокол № 4 від 15.12.2015 р.
проф. Н.П. Шерстюк

Дніпропетровськ
2016 рік

Загальна частина (пов'язана із напрямом діяльності, які визначені ОКХ)

Професіонал в галузі географії, географ повинен:

В сфері застосування новітніх методів географічного дослідження

- Володіти методологією і методами пізнання, творчої діяльності;
- Застосовувати загальнонаукові, галузеві та наскрізні методи наукових досліджень
- Орієнтуватися в сучасній науковій літературі, картографічних, статистичних матеріалах
- Застосовувати геоінформаційні технології у географічних дослідженнях
- Здійснювати регіональний синтез та районування географічних явищ
- Аналізувати підходи до визначення об'єкту та предмету дослідження географії.
- Знати наукову сутність понять "об'єкт" та "предмет" дослідження географії.
- Володіти комп'ютером, аудіовізуальними засобами; методами використання аерофото- і космічних знімків в географії

В сфері вивчення природних процесів на місцевості і за картами.

- Виділяти елементи рельєфу різних генетичних типів їх вік (за топокартою і на місцевості).
- Описувати форми рельєфу, будувати геолого-геоморфологічні профілі та карти
- Визначення основних класів мінералів, гірських порід, їх генезису, мінерального складу, структури, текстури.
- Користування геохронологічною шкалою, геологічними розрізами, геологічними і палеогеографічними картами.
- Користуватись метеорологічними приладами, кліматичними довідниками, картами та атласами
- Володіти методами опрацювання експериментальних даних спостережень.
- Описувати і визначати генетичні особливості основних типів ґрунтових профілів.

В сфері вивчення суспільних та соціально-економічних явищ у світі та в межах України

- Володіти методами економічного районування великих територій.
- Давати оцінку конкретним суспільно-територіальним ситуаціям в кожному економічному районі України.
- Застосовувати графічні, аналітичні, логічні, порівняльні та інші методи вивчення територіально-галузевої структури світового господарства.

В сфері проведення геодезичних та картографічних робіт на місцевості

- Виконувати геодезичні вимірювання на місцевості (визначати довжину лінії на місцевості, напрямки і кути нахилу, висоти точок).
- Виконувати інструментальне і окомірне знімання місцевості, укладати топографічні карти і плани за результатами зйомки місцевості.
- Проектувати і складати карти.
- Описувати явище за картами, давати географічну характеристику території за результатами аналізу карт.

В сфері дослідження території України

- Аналізувати фізико-географічне положення і територіальні ресурси території України та адміністративних областей.
- Досліджувати особливості розташування, походження і своєрідність природних компонентів.
- Встановлювати взаємозв'язки між компонентами природних комплексів.
- Складати ландшафтні характеристики регіонів.
- Проводити суспільно-географічні дослідження певних територіальних соціально-економічних систем.
- Оцінка екологічної ситуації, аналіз проблем її оптимізації.

Суспільно-географічні та соціально-економіко-географічні дослідження світу, регіонів, країн.

- Аналізувати специфіку соціальних та соціально-економічних явищ і процесів в соціальному та природному просторі.
- Аналізувати демографічну ситуацію світу та окремих регіонів на підставі обробки статистичних та літературних даних про природний та механічний рух населення.
- Визначати форми розселення населення та давати характеристику типам поселень на території за різними ознаками.
- Характеризувати сучасний стан в світовому господарстві, регіональні відміни в рівнях соціально-економічного розвитку різних типів країн;
- Аналізувати і давати комплексну характеристику окремих галузей і міжгалузевих комплексів світового господарства.

- Проводити соціально-демографо-етнографічні дослідження населення територій.
- Застосовувати знання з антропологічних характеристик людини та типологію релігійних вірувань при характеристиці населення території.
- Орієнтуватися в міжнародному політичному житті, геополітичній обстановці, мати уявлення про місце і статус України в сучасному світі.
- Оцінювати економіко-географічне положення України, її регіонів та центрів.
- Аналізувати забезпеченість економіки України та її регіонів природно-ресурсним потенціалом.
- Аналізувати територіальну диференціацію у розподілі соціально-демографічних параметрів по території України.
- Орієнтуватися у характері розвитку політичних процесів у різних регіонах України.
- Характеризувати стан найважливіших галузей економіки в різних регіонах України.

В сфері використання знання загальних закономірностей географічної оболонки Землі

- Пояснювати закономірності еволюції, складу, структури, функціонування, динаміки процесів, що в ній відбуваються.
- Аналізувати співвідношення суші і водної поверхні в різних півкулях, поясно-зональної та регіональної диференціації природних умов океанів і материків.
- Простежувати розвиток географічних знань про Землю на різних історичних етапах.
- Оцінювати особистий внесок персоналій.
- Розкривати сутність законів та теорій в географії.

В сфері застосування знань про географічний простір, склад і будову різних сфер Землі та природні комплекси материків та океанів у навчальному процесі.

- Володіти сучасними уявленнями про різні компоненти географічної оболонки та давати характеристику елементів різних сфер Землі на основі географічних закономірностей у гідро-, літо-, атмо-, біосферах.
- Складати фізико-географічних характеристик океанів, материків, природних країн, зон, пояснення особливостей природи оцінка їх природно-ресурсного потенціалу.
- Пояснювати закономірності формування, будови і складу земної кори, історії геологічного розвитку Землі, поширення головних родовищ корисних копалин та генетичних типів і форм рельєфу.
- Характеризувати ландшафти будь-якої фізико-географічної країни, пояснювати причини існування різноманітних ландшафтів на Землі.
- Пояснювати будову атмосфери, просторову динаміку метеорологічних елементів, виявляти закономірності зв'язку між метеорологічними елементами та факторами, що впливають на клімат та зміни погоди у різних широтних зонах, складати кліматичний опис регіону.
- Викладати основні закономірності географічного розподілу та особливості водних об'єктів різних типів: льодовиків, підземних вод, річок, озер, боліт, океанів і морів.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ДО КОМПЛЕКСНОГО ІСПИТУ З ГЕОГРАФІЇ

1. Географічний огляд земної кулі. Моделі Землі: план місцевості Географічна карта. Типи карт. Особливості картографічного зображення.

Форма і рух Землі. Сонячна система та її будова. Розвиток уявлень про форму Землі. Фізико-географічне значення форми землі. Розміри земної кулі. Добове обертання Землі. Річний рух Землі та його наслідки. Тропіки і полярні кола.

Географічна оболонка. Поняття про географічну оболонку. Загальні риси географічної оболонки. Поняття про природний комплекс.

Літосфера та рельєф. Типи земної кори. Типи рельєфу земної поверхні: рівнини, низовини, плоскогір'я, гори і нагір'я. Мінерали та гірські породи, що складають земну кору. Надра та їх охорона.

Атмосфера. Загальна циркуляція атмосфери. Вітри та їх походження. Бризи, мусони, пасати, циклони і антициклони. Клімат і кліматичні пояси.

Гідросфера. Світовий океан та його частини: океани, моря, затоки і потоки. Морські течії. Розчленованість берегової лінії. Підземні води. Джерела. Річка та її частини. Басейни і вододіли.

Канали та водосховища. Озера, типи озерних улоговин та їх господарське використання. Болота та їх використання. Льодовики, багаторічна мерзлота.

Біосфера. Рослинність суходолу та океану. Тваринний світ суходолу та океану. Вплив біосфери на інші оболонки.

2. Фізико-географічний огляд частин світу, материків та океанів

Фізико-географічне положення. Історія відкриття й дослідження. Основні етапи формування природи материків та океанів. Тектоніка, геологічна будова, рельєф. Корисні копалини. Клімат. Внутрішні води. Ґрунтово-рослинний покрив. Природна зональність, ландшафти. Фізико-географічні відмінності, районування. Характеристика природи океану: 1. Географічне положення: відносно екватору та нульового меридіану; розташування стосовно материків (береги яких материків омиває). 2. Розміри та обриси: площа, протяжність; особливості берегової лінії (звивистість); основні затоки, протоки. 3. Рельєф дна. 4. Характеристика вод: температурний і льодовий режим; солоність. 5. Рух води. 6. Загальна характеристика органічного світу. 7. Господарське використання, проблеми та перспективи розвитку. 8. Фізико-географічне районування.

Материка і частини світу: Євразія: Європа, Азія; Америка: Північна Америка, Південна Америка; Африка; Австралія; Океанія; Антарктида. Океани: Тихий, Атлантичний, Індійський, Північний Льодовитий. Південний океан.

3. Географія України

3.1. Фізична географія України

Географічне положення. Оцінка вигідності фізико-географічного положення України. Кордони. Дослідження території України. Рельєф, геологічна будова і корисні копалини. Клімат і кліматичні ресурси. Внутрішні води. Ґрунтовий покрив, земельні ресурси. Рослинність і тваринний світ. Природні комплекси і фізико-географічне районування.

3.2 Економічна і соціальна географія України

Економіко- і політико-географічне положення України. Економіко-географічне положення та його господарська оцінка. Сучасний адміністративний поділ.

Населення й трудові ресурси. Територіальні відмінності і чинники розміщення щільності населення. Природні й екологічні умови життя населення та їхній вплив на основні показники його розміщення. Природний рух населення. Загальні риси та регіональні особливості заселеності Землі. Міграції населення та їх географія. Поняття міграції населення. Причини і мотиви міграцій. Класифікація міграцій. Основні міграції населення світу і України. Системи розселення та їх географічні форми. Розселення населення та його форми. Типи поселень і критерії, що їх визначають. Класифікація і типологія міст і сільських поселень. Урбанізація як соціально-економічний процес. Територіальні відмінності розвитку урбанізації. Міські агломерації. Системи сільського розселення. Сучасні проблеми сільської місцевості в Україні. Вікова і статева структура. Погіршення демографічної ситуації та шляхи розв'язання цієї проблеми. Типи міських поселень. Функції міст і міські агломерації. Сільське розселення та його територіальні відмінності. Демографічні проблеми сільського населення України, шляхи їх вирішення. Трудові ресурси та їх розподіл за галузями господарства в регіонах. Раціональне використання трудових ресурсів. Безробіття і його географічні аспекти.

Формування господарського комплексу України та його структура. Поняття про господарство і національний господарський комплекс. Основні риси галузевої структури господарства.

Промисловість. Загальна характеристика і розміщення промисловості. Галузева структура, спеціалізація і основні міжгалузеві комплекси.

Паливно-енергетичний комплекс. Структура, місце і роль у господарському комплексі. Вугільна промисловість. Райони добування і використання вугілля. Нафтова і газова промисловість. Основні райони нафто- і газовидобутку. Електроенергетика, її структура, розвиток і розміщення основних типів електростанцій.

Металургійний комплекс. Структура, місце і роль у господарстві. Чинники розвитку й розміщення. Сировинна база та її розміщення.

Хімічний комплекс. Значення, місце і роль комплексу. Сировинна база. Галузева структура хімічної промисловості.

Лісопромисловий комплекс. Структура і значення. Лісове господарство (лісозаготівельна промисловість). Деревообробна промисловість. Целюлозно-паперова промисловість. Лісохімічна і гідролізна промисловість.

Будівельний комплекс. Структура і значення. Чинники розвитку і розміщення. Сировинний комплекс.

Соціальний, агропромисловий, транспортний комплекси, їх розміщення та розвиток.

Економічні райони. Географічний (територіальний) поділ праці та економічне районування. Господарська характеристика кожного економічного району: Донецький, Придніпровський, Північно-Східний, Столичний, Центральний, Подільський, Північно-Західний, Карпатський, Причорноморський.

4. Економічна і соціальна географія світу

Сучасна політична карта світу. Етапи формування політичної карти світу. Типологія країн світу. Типологія за відношенням до моря (або положенням по відношенню до Світового океану): 1) країни, що не мають виходу до моря (континентальні); 2) країни, що мають вихід до моря: приморські; півострівні; країни-острова; країни архіпелаги. Типологія за формою державного правління: республіка; монархія (теократична, абсолютна, конституційна монархія); джамахія; держава у складі співдружності. Типологія за формою державного устрою: унітарна; федерація; конфедерація. Формування політичної карти світу. Сучасні зміни на політичній карті світу – кількісні та якісні. Огляд підходів до типології країн світу на політичній карті. Характеристика критеріїв поділу держав світу за рівнем соціально-економічного розвитку. Розробка синтетичних показників для класифікації країн світу. Інтеграційні процеси в світі. Групування основних блоків та спілок країн світу.

Географія світових природних ресурсів. Світові природні ресурси. Географія світових природних ресурсів. Мінеральні ресурси. Земельні ресурси. Лісові ресурси. Водні ресурси. Природні ресурси Світового океану. Ресурсозабезпеченість.

Географія промисловості світу. Структура промисловості. Світова паливно-енергетична система. Географія вугільної, нафтової й газової промисловості. Електроенергетика світу. Чорна і кольорова металургія. основні райони її розвитку і розміщення. Машинобудування, його структура та географія основних галузей. Хімічна промисловість, лісова і деревообробна, легка, харчова промисловість.

Географія сільського господарства. Галузева структура. Особливості розміщення галузей рослинництва і тваринництва.

Географія транспорту. Розвиток та розміщення найважливіших видів транспорту: залізничного, автомобільного, повітряного і морського.

Економіко-географічна характеристика країн світу. Регіони Європи: Західна Європа, Північна Європа, Південна Європа, Східна (Центральна) Європа, Південно-Східна Європа: склад регіону, типологія країн регіону, інтеграційні процеси, особливості ЕГП, населення, природні умови та ресурси, стисла економіко-географічна характеристика господарства. Регіони Азії: Південно-Західна Азія, Південно-Східна Азія, Східна Азія, Південна Азія, Центральна Азія: склад регіону, типологія країн регіону, інтеграційні процеси, особливості ЕГП, населення, природні умови та ресурси, стисла економіко-географічна характеристика господарства. Регіони Африки: Північна Африка, Південна Африка, Західна Африка: склад, особливості ЕГП, населення, природні умови та ресурси, стисла економіко-географічна характеристика господарства. Регіон Латинська Америка: склад регіону, формування політичної карти, типологія країн регіону, природні умови та ресурси, стисла економіко-географічна характеристика господарства країн. Регіон Австралія та Океанія: склад регіону, відкриття, освоєння регіону, формування політичної карти, типологія країн регіону. Стисла економіко-географічна характеристика природних ресурсів та господарства країн регіону Австралія та Океанія.

Перелік рекомендованої літератури до фахового вступного випробування 2016 р.

№ п/п	Назва дисципліни	Рекомендована література
1	Географія	<ol style="list-style-type: none"> 1. Атлас світу. - К. : ДНВП „Картографія”, 2005. – 192 с.. 2. Багров М.В. Землезнавство / Багров М.В., Боков В. О., Черваньов І.Г. – К. :Либідь, 2000. – 464 с. 3. Безуглий В.В. Регіональна економічна і соціальна географія світу / Безуглий В. В., Козинець С. В. - К. : Академія, 2003. - 688 с. 4. Бескова Н.В. Географія : зб.тестів для підгот. до зовніш. незалеж. Оцінювання / Бескова Н. В., Уварова Г. Ш. - К. : Генеза, 2008. - 136 с. 5. Бойко Р. Д., Основи фізичної географії / Бойко Р. Д., Чернюк Г. В. - К. : ІСДО, 1995. - 288с. 6. Голиков А. П. Вступ до економічної і соціальної географії: підручник / Голиков А. П., Олійник Я.Б., Степаненко А. В.. - К. : Либідь, 1996. - 320 с. 7. Гудзевич А.В. Регіональна фізична географія (Європа та Азія): Навч. посіб. для студ. геогр. спец. вузів / А.В. Гудзевич. – В.: Віндрук, 2005. – 464 с. 8. Гудзеляк І. Географія населення[навчальний посібник]/ І.Гудзеляк .-Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008.-232с. 9. Губарев В.К. Географія світу : довід. шк. і студ. / В.К. Губарев. – Д.: ТОВ ВКФ «БАО», 2005. –576 с. 10. Ігнат'єв П. М. Країнознавство. Країни Азії: Навч. пос. для вузів / П. М. Ігнат'єв. - Чернівці: Книги – ХХІ, 2004. – 384с. 11. Історія географічних відкриттів. Дослідження материків. - Х. : МОСТ, 2003. - 224 с. 12. Леонт'єва Г. Г. Лекції з економічної і соціальної географії країн СНД: навч. пос. / Г. Г. Леонт'єва. – Суми: універ. книга, 2005. – 96с. 13. Магидович І.П.. Очерки по истории географических открытий: В 5 т. / Магидович І.П., Магидович В.И. - Т. 1. - 3-е изд., перераб. и доп. - М. : Просвещение, 1982. - 288 с. 14. Маринич О.М. Фізична географія України / Маринич О.М., Шищенко П. Г. – К. : Знання, 2006. - 511 с. 15. Масляк П.О. Країнознавство: Підруч. / П.О.Масляк. – К.: Знання, 2007. – 292 с. 16. Топч'єв О. Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики / Топч'єв О. Г. - Одеса: Астропринт, 2005. - 632 с. 17. Розміщення продуктивних сил: регіональна економіка України. Навчальний посібник. / за ред. Є.П.Качана. – Т.: Економічна думка, 2005. – 310 с. 18. Стеченко Д.М. Розміщення продуктивних сил і регіоналістика: Підручник. К.: Вікар. 2006. – 400 с.

**СТРУКТУРА БІЛЕТУ ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ 2016 Р.
ЗА ГАЛУЗЮ ЗНАТЬ 10 «ПРИРОДНИЧІ НАУКИ»,
Спеціальність 103 «Науки про Землю»
(120 хвилин)**

Білет складається з тестового блоку завдань.

Тестовий блок містить 40 тестових завдань (всього 100 балів, кожний тест завдання з вибором однієї правильної відповіді – 2 бали, завдання на встановлення відповідності, на встановлення правильної послідовності – 4 бали); *15 балів як максимум прав. Спавн. Вступн.*

Довести до відома студентів, що завдання мають тільки ОДНУ ПРАВИЛЬНУ відповідь.

В бланку відповідей поставте позначку "X" у клітинку, яка відповідає обраній Вами відповіді.

Виправлення відповідей завдань не допускається. Бали не нараховуються за:

- помилкові або виправлені відповіді;
- тестове завдання, в якому позначено два або більше варіантів відповідей, навіть якщо один з них – вірний;

● відсутність позначень в тексті

№ тесту	Назва дисципліни	Види тестів		
		Завдання з вибором однієї правильної відповіді (кожний – 2 б)	Завдання на встановлення відповідності. (кожний – 4 б)	Завдання на встановлення правильної послідовності (кожний – 4 б)
1-40	Географія	30	5	5
	<i>Всього - 100 балів</i>	<i>60</i>	<i>20</i>	<i>20</i>

Фахове вступне випробування проводиться в письмовій формі за екзаменаційними білетами. Кожен екзаменаційний білет складається з тестового блоку. Тестовий блок складається з 40 тестових завдань (всього 100 балів).

Вищий навчальний заклад забезпечує дотримання правил проведення додаткового фахового вступного випробування:

- уніфікація умов проведення вимірювань, обробки результатів тестування та форм їхнього подання;
- інформаційна та психологічна підготовка студентів до екзамену;
- зв'язок внутрішнього поточного педагогічного контролю вищого навчального закладу з єдиною галузевою системою атестації та ліцензування фахівців;
- дотримання вимог секретності під час розмноження тестових завдань і задач, їх зберігання та використання.

Шкала виставлення підсумкової оцінки фахового вступного випробування за відповіді на тестові завдання:

Сумарна кількість балів за теоретичний та тестовий блоки	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Відмінно
82-89	B	Добре
75-81	C	
64-74	D	Задовільно
60-63	E	
0-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання
	F*	Незадовільно з обов'язковим повторним вивчення дисципліни

* - оцінка F ставиться тільки за результатами складання заборгованості комісії.

При виставленні підсумкової оцінки на фаховому вступному випробуванні комісія виходить з того, що всі складові державного екзамену є рівноцінними, а підсумкова оцінка визначається на основі обчисленої сумарної оцінки.

Крім цього враховуються загальні вимоги до виконання екзаменаційних завдань, що забезпечують максимальну оцінку:

- здатність до застосування знань, їх диференціювання, інтеграції та уніфікації аналізу фактів, подій, прогнозу результатів;
- правильність рішень, інтерпретації схем, картосхем, графіків, діаграм;
- грамотність, лаконізм і логічність, послідовність викладу;
- оформлення відповідно до чинних стандартів.

Зав. каф. фізичної та економічної географії, професор

Л.І. Зеленська